

VAN TWEE KANTEN

DE EXAMENFRAUDE DOOR ACCOUNTANTS IS ALS EEN 'VEENBRAND' VOOR DE SECTOR. DE MENING VAN MARJAN HEEMSKERK EN JAN BOUWENS OVER OORZAKEN EN MOGELIJKE OPLOSSINGEN.

Examenfraude - hoe komt dat nu?

TEKST MARJAN HEEMSKERK BEELD SHUTTERSTOCK

De onlangs geconstateerde examenfraudes bij verschillende accountantskantoren blijft ons bezighouden. Ook een eerdere column van mijn hand leverde veel reacties op. Natuurlijk zijn we het er allemaal over eens dat dit niet had mogen gebeuren. "Schandalig" en "om je te schamen". Waarover we het nog niet eens zijn, is wat nu te doen. Als we als beroepsgroep niet snel iets van actie laten zien, zal de buitenwereld wel komen met maatregelen, zoals een van de reacties terecht stelde.

Maatregelen die worden besproken zijn bijvoorbeeld strenger toezicht op examens. Het minder fraudegevoelig maken van de examens. En het belang om de accountants-eed nogmaals onder de aandacht brengen bij de accountants. Want accountants zouden intrinsiek gemotiveerd moeten zijn om dit niet te laten gebeuren.

Voordat we halsoverkop allemaal nieuwe, strengere maatregelen gaan implementeren, zou ik willen voorstellen dat er ook eens goed wordt gekeken naar de redenen van deze examenfraudes. Anders wordt het weer gewoon 'pleisters plakken'.

Waarom frauderen accountants? Volgens mij ligt dat aan twee belangrijke zaken. Allereerst de bekende tijdsdruk en het personeelstekort in de sector. Je ervaart druk als accountant, door veeleisende klanten, teams die werken volgens een onhaalbare planning, dossiereisen die alleen maar oplopen. De intrinsieke motivatie om na zo'n dag nog een training te volgen, is dan niet al te hoog.

Dan komen we bij de tweede reden voor frauderende accountants, die daarmee sterk samenhangt: de toegevoegde waarde. Als accountants de toegevoegde waarde van die grote hoeveelheid verplichte trainingen en cursussen zien, zijn ze ook gemotiveerder om deze te volgen.

Dat laatste wordt ook onderschreven door de reacties van accountants die in de dagelijkse praktijk werkzaam zijn. Er kwamen veel berichten bij me binnen over 'saai cursussen', die 'niets nieuws te bieden hadden' en 'op een ouderwetse manier werden getoetst'. Juist die accountants,

die gewoon werken in de praktijk, zouden we daar niet eens naar luisteren?

Ik hoop dan ook dat de accountantsorganisaties, maar ook zeker de toezichthoudende organisaties, goed kijken naar de redenen van deze fraudes. Voordat er weer een nieuwe checklist komt. Of strenger toezicht. Of hardere maatregelen. Kijk naar de oorzaken van de fraude en pak dat aan. Komen er dan nieuwe trainingen of cursussen: Pak het eens wat creatiever aan. Er zijn zoveel meer methodes beschikbaar om te toetsen of mensen iets begrepen hebben. Ga eens in overleg met een onderwijskundige. Als een dergelijke inhoud echt zo belangrijk wordt gevonden, zorg dan dat de teams samenkomen op kantoor om die cursus te volgen. Plak er meteen een teambespreking of teambuildingactiviteit aan vast. Zo creëer je toegevoegde waarde.

Registeraccountant **MARJAN HEEMSKERK** blogt en vlogt als *The Happy Financial* over financiën en bespreekt thema's voor ondernemers in het mkb. Eerder werkte ze bij PwC, BDO en Witlox Van den Boomen.

Uitbesteding van toetsingen kan helpen

TEKST JAN BOUWENS

Tijdens de discussie rondom de examenfraude moest ik denken aan een collega-student tijdens mijn opleiding tot leraar. Hij kon de opleiding niet aan en smeekte me hem te laten afkijken. Ik heb toen mijn leraar gevraagd of ik van plaats mocht veranderen. De betrokken student heeft uiteindelijk de opleiding volbracht, maar viel vervolgens totaal door de mand toen hij leraar werd. Dat gebeurt de (meeste) accountants niet, omdat ze zich al hebben bewezen, ook al gaan ze in de fout bij het verplichte examen.

De discussie die de afgelopen tijd ontsproot op onze website had al gauw de zere plek geïdentificeerd: De cultuur zou niet op orde zijn. Nu kan ik natuurlijk niet uitsluiten dat er sprake is van een cultuurprobleem. De vraag is of de geconstateerde fraudes indicatief zijn voor systematisch fout gedrag van accountants (cultuurprobleem), of van een enkele fout die verder zonder consequenties is voor de rest van het handelen van de accountant. Bevestiging van dat eerste zou heel grote consequenties hebben en kan niet

worden goedgepraat. Laten we hopen dat het eerste dus onwaar is. Als het het tweede betreft, dan kunnen we niet rustig gaan slapen, maar kunnen we ons beperken tot aanpassingen in de examinering.

Een examen wordt een lachertje als je alle poorten opent voor uitwisseling, dat weten we al honderden jaren. Nog altijd fout van de deelnemers, maar men vraagt wel om problemen. Het examen is kennelijk onprofessioneel georganiseerd. Er hangt heel veel van af (wel of niet mogen tekenen), de vragen zijn (ook volgens een getuige in een artikel in het FD) vaak zeer moeilijk te beantwoorden en het 'afkijken' wordt kennelijk kinderlijk eenvoudig gemaakt. Opnieuw: Fout van de afkijkers, maar in mijn ogen onprofessioneel van de organisatoren. Het examen staat dus wijd open voor fraude. Dat doet elke middelbare school beter!

Nu kan men natuurlijk overgaan tot formatieve toetsing, waarin de examinandus de voortgang zelf kan meten. Maar ik zou toch sterk aanbevelen summatieve toetsen te handhaven, van inhoud die wordt geschraagd door een zeer gedegen cursus. Terug dus naar het oude PE-systeem, maar nu met formele toetsing!

Examen kan ook op afstand. Ik maak gebruik van *take-home* examens (met toezicht) en zorg ervoor dat het zoveel werk is dat je je werk niet af krijgt als je derden zou raadplegen. Verder maak ik voor de zekerheid verdeling van de vragen onder verschillende studenten zinloos, omdat ik ervoor zorg dat de antwoorden op elkaar voortbouwen.

Uitbesteding van onderwijstaken aan instituten die op onderwijs en examinering zijn ingericht, ligt hier voor de hand! ←

JAN BOUWENS is hoogleraar accounting Universiteit van Amsterdam, research fellow Cambridge University en managing director van de Foundation for Audit Research (FAR).

